

restrictions which impede for foreigners an opportunity to purchase agricultural lands is carried out. The compliance of the provisions of the legislation of mentioned countries with the requirements of the European Commission for bringing national legislation in line with the European principles is analyzed. The latest legislative changes and proposals of the European Parliament have been examined with a view to improve thenational legislation by the EU Member States regarding the creation of equal conditions for individuals and legal entities to engage in agriculture in any Member State. The conclusion about the expediency of applying mechanisms for granting access to foreigners to the market of agricultural land in Ukraine is madeand as well as assessing of trends in the national legislation of the countries of the Central Europe in the context of this research.

Key words: *turnover of agricultural land, acquisition of property rights, restriction of land turnover, land market, comparative legal aspect.*

УДК 349.6:340.1

СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ТА СТАНДАРТИ ЯК ЇЇ СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ

Б. В. КОВАЛЕНКО*, аспірант кафедри екологічного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
E-mail: kov.bogdan@gmail.com

Анотація. У роботі досліджено поняття «система джерел екологічного права» з точки зору природно-правового розуміння. В якості основних джерел екологічного права автор розглядає вітчизняні нормативно-правові акти, міжнародні договори та екологічні стандарти. Аналізується вплив екологічних стандартів на формування українського законодавства, а також аргументується законодавчо закріплений обов'язок додержання положень екологічних стандартів в Україні.

Ключові слова: *джерела права, система права, система джерел екологічного права, стандарти, екологічні стандарти.*

Актуальність. Якщо поглибитись у суть поняття «система джерел екологічного права» та дослідити щодо нього позицію вчених, можна побачити, що такі важливі елементи, як екологічні стандарти, не включені в це поняття. Відповідно до положень вітчизняного законодавства екологічні стандарти є більш значимими, ніж просто нормативно-технічні документи.

Огляд наукової літератури в даній сфері дає нам зрозуміти, що на сьогоднішній день в Україні стандартам як джерелам екологічного права

* Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор М.В. Краснова

© Б.В. Коваленко, 2017

приділяється дуже мало уваги, в той час коли в останні десятиліття відбувається активна адаптація національного законодавства як України, так і інших країн до міжнародних стандартів у сфері екології (ISO 9000, ISO 14000).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями науково-теоретичних питань системи джерел екологічного права займалися такі вчені, як: В.І. Андрейцев, Н.В. Барбашова, Н.К. Блінова, Л.О. Бондар, О.В. Брайон, М.М. Бринчук, А.П. Войцицький, П.О. Гвоздик, А.П. Гетьман, І. Голінка, І.І. Каракаш, М.О. Клименко, Т.В. Козуля, М.В. Краснова, О.І. Крассов, В.М. Ладиженський, Н.Р. Малишева, А.М. Мірошніченко, Н.В. Омельченко, С.П. Паламарчук, М. Петровська, І.А. Прокопець, Н. Рідей, Н.Г. Салухіна, К.М. Ситник, П.М. Скрипчук, В.В. Тарасова, М.І. Шаповал, В.Я. Шевчук, О.М. Язвінська та ін.

В останні роки питання щодо місця стандартів у системі джерел екологічного права України досліджували В.І. Курзова, А.І. Берлач, В.І. Курило [6, с. 22]. Вони розглядають стандарти в якості «м'якого права», тобто як норми, що не є обов'язковими до виконання. Професор В.І. Андрейцев також у деяких своїх роботах відносить стандарти до ланки системи джерел екологічного права [1, с. 145].

Мета статті: аналіз поняття системи джерел екологічного права України; огляд основних елементів системи джерел екологічного права України; дослідити екологічні стандарти як невід'ємну складову даної системи.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб об'єктивно дослідити місце стандартів серед множини інших джерел екологічного права, слід насамперед розглянути поняття «системи джерел екологічного права», складовими якої є терміни «система» та «правова система».

У тлумачних словниках запропоновано такі визначення поняття «система»: множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють з середовищем та між собою і мають мету [16]; це порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємними зв'язками частин чого-небудь; сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням [3, с. 592]; будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих і функціонуючих частин, які є у взаємозв'язку [2, с. 1058].

На основі перелічених тлумачень можемо виділити ознаки, притаманні різним системам: наявність структурних елементів; системоутворювальні зв'язки між елементами; утворення цілісної системи в результаті взаємозв'язку та взаємодії її елементів; наявність у структурних елементів певної автономії і відносної самостійності стосовно одне до одного, а системи в цілому – щодо оточуючих систем [13, с. 175].

Стосовно поняття «правова система», то найбільш об'єктивним видається погляд з точки зору природно-правового розуміння (соціального натуралізму), де соціальні феномени є вищою формою розвитку природи й підкоряються її законам так само, як і фізичні й

біологічні явища. На думку професора О. М. Костенка, для пізнання системи, як множини взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, потрібно виходити з ідеї нашарування нових форм розвитку. Іншими словами, ця ідея полягає в тому, що в природі вищі форми її розвитку, розвиваючись з нижчих, нашаровуються на нижчі, але не руйнують їх, а співіснують із ними. Таким чином, з фізичної форми розвивається біологічна й нашаровується на фізичну, а з біологічної форми, у свою чергу, розвивається соціальна й нашаровується на біологічну. Відповідно до цього закони, що управляють біологічними феноменами, є вищою формою, яка розвилася із законів, що управляють фізичними феноменами, а закони, що управляють соціальними феноменами, у свою чергу, є вищою формою, яка розвивалася із законів, що управляють біологічними феноменами. Закони, що управляють соціальними явищами, – це вища форма розвитку фізичних і біологічних законів, що не тотожна їм, але й не є чужорідним тілом, так само, як і вони для неї [11, с. 265].

Відповідно правова система, з точки зору природно-правового розуміння, – це комплекс взаємозалежних і узгоджених із законами природи юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, стандарти, правосвідомість, законодавство, правові відносини та ін.) [17].

Відштовхуючись від розуміння системи та її ознак, можна визначитись із поняттям «системи джерел права». Проте на сьогодні в науковій літературі відсутня єдина позиція з приводу того, як саме визначати даний термін. Тож розглянемо найбільш цікаві та обґрунтовані точки зору.

Так, Н. М. Пархоменко характеризує систему джерел права як органічну, комплексну, багаторівневу, динамічну й відкриту систему, складові елементи якої об'єднані структурними зв'язками, кожний елемент якої є самостійним і може бути досліджений окремо [15, с. 200]. При цьому науковець зазначає, що у процесі дослідження змісту поняття «система джерел права» необхідно також зважати на пануючий у юридичній спільноті тип праворозуміння. Сучасне праворозуміння є підставою для визнання багаторівневості системи джерел права, застосування комплексного – інтегративного підходу до вивчення й розвитку теорії джерел права, поєднання формальних та змістових аспектів розуміння права, усвідомлення поняття джерела права через такі поняття, як «справедливість», «свобода», «реальні суспільні відносини» тощо поряд із формально-юридичними складовими «норма», «юридичний текст», «закон» [14, с. 7].

Водночас Р. Б. Тополевський визначає систему джерел права як сукупність усіх форм юридичного закріплення і організаційного забезпечення інформації про загальнообов'язкові правила поведінки (юридичні норми) у сукупності їх взаємозв'язків (генетичних, структурних і функціональних), через які об'єктивуються нормативні приписи галузі права, нормативні складові національної чи регіональної (наднаціональної) правової системи чи міжнародного правопорядку [18, с. 11].

На думку Л. А. Луць, система джерел права – це комплекс взаємопов'язаних та взаємоузгоджених нормативно-правових приписів, які об'єктивовані у відповідних зовнішніх формах і утворюють нормативно-правову організацію, необхідну для забезпечення правового регулювання у будь-якому суспільстві [12, с. 163].

Та узагальненого визначення системи джерел права недостатньо для її об'єктивного розуміння, тому для цього слід виділити її ознаки: 1) система джерел права – це зовнішня форма системи права; 2) первинним елементом її є нормативно-правовий припис, через який формалізується та об'єктивується норма права; 3) нормативно-правові приписи взаємопов'язані та взаємоузгоджені; 4) вона є поліструктурним утворенням; 5) структурними частинами системи джерел права є: нормативно-правові інститути, нормативно-правові галузі та інші системні утворення; 6) вона є нормативно-правовою організацією, необхідною для забезпечення правового регулювання в будь-якому суспільстві; 7) нормативно-правові приписи об'єктивуються у відповідних зовнішніх формах права; 8) має динамічний, значною мірою суб'єктивний характер (залежить від діяльності суб'єктів правотворчості) [12, с. 196].

Усі зазначені ознаки має і система джерел екологічного права як впорядкована сукупність зовнішніх форм вияву норм права, що регулюють суспільні відносини з питань, які стосуються раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. В Україні домінуючими джерелами екологічного права виступають нормативно-правові акти та ратифіковані Верховною Радою міжнародно-правові договори [5, с. 34].

Разом із тим система джерел екологічного права має ознаку комплексності, оскільки охоплює елементи систем інших галузей права (земельного, водного, надрового, лісового тощо), які використовувались при формуванні екологічного права та об'єктивувались у відповідне екологічне законодавство. З огляду на те, що сфера застосування екологічного права охопила практично всі сфери життєдіяльності суспільства, в яких виникають і мають вирішуватися екологічні проблеми, у формуванні екологічного права були задіяні основні галузі права, які регулюють конституційні, цивільні, господарські, фінансові, управлінські та інші суспільні відносини. Водночас екологічне право, що має власний предмет регулювання, набуло ознак самостійності, «рівноправності» з іншими галузями. При цьому воно не загубило своїх зв'язків з іншими галузями. Суспільні екологічні відносини регулюються також нормами конституційного, цивільного, адміністративного та інших галузей права, процес відображення в яких екологічних приписів дістав назву екологізації цих галузей [4, с. 53–54].

Маючи комплексний характер, система джерел екологічного права містить чимало взаємопов'язаних елементів. За загальним визначенням джерелами права прийнято вважати акти компетентних державних та інших органів, які встановлюють або санкціонують норми права. Це форми, способи зовнішнього вираження та закріплення правових норм [7, с. 22].

Відштовхуючись від даного визначення, до системи джерел екологічного права насамперед слід віднести нормативно-правові акти та ратифіковані Україною міжнародно-правові договори (угоди). Далі йдуть підзаконні нормативно-правові акти, адміністративні договори, нормативно-технічні документи, судові прецеденти, правові звичаї тощо [6, с. 21–25].

Зупинимось детальніше на тих елементах системи джерел екологічного права, що більшою або меншою мірою стосуються стандартів та впливають на їх розвиток.

Так, найбільш важливою та впорядкованою складовою системи джерел екологічного права є нормативно-правові акти, в різних дослідженнях їх лише по-різному структурують: за юридичною силою – на закони та підзаконні акти; за формою законодавчого акта – на кодифіковані та не кодифіковані; за формою вираження – писані та не писані; за предметом правового регулювання – на загальні та спеціальні; за характером правового регулювання – на матеріальні й процесуальні тощо [20, с. 26]. Але виникає питання, яке ж місце серед джерел екологічного права займають екологічні стандарти? Для відповіді на нього розглянемо систему джерел екологічного права України більш детально.

Зручним для сприйняття видається критерій розподілу джерел за юридичною силою, але такий підхід буде не повним, оскільки включатиме лише нормативно-правові акти. Для повноти картини, що саме слід вважати джерелами екологічного права, розглянемо останні за формою вираження, тобто усі писані вирази норм права з приводу довкілля. Очолюють даний вид нормативно-правові акти.

Нормативно-правові акти – це офіційні документи відповідних державних органів, що містять норми права. Як джерела екологічного права України вони не є однорідними, оскільки знаходяться між собою в суворій ієрархічній підпорядкованості і взаємозалежності, а їх структура відображає складність та структуровану ієрархічність системи екологічного законодавства в цілому, що охоплює правові акти різної юридичної сили та правової спеціалізації [6, с. 21]. До нормативно-правових актів ми відносимо Конституцію України, природо-ресурсні кодекси та закони.

Конституція України [10] як Основний Закон України відіграє виняткову роль у формуванні екологічної політики держави і забезпеченні функціонування екологічного законодавства. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (ст. 8 Конституції України).

Закони та природо-ресурсні кодекси посідають наступне за Конституцією України місце в ієрархії нормативно-правових актів, вони мають вищу юридичну силу щодо інших джерел екологічного права, регулюють усю сукупність суспільних відносин, що виникають у сфері взаємодії людини і природи, шляхом встановлення базових, принципових, вихідних положень з питань охорони довкілля, екологічної безпеки, природокористування тощо. Реалізуючи принципи охорони

навколишнього природного середовища, закріплені в ст. 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», закони і кодекси визначають напрям, за яким має здійснюватися розвиток екологічного законодавства, встановлюють еколого-правові критерії оцінювання поведінки людини, виробничої та іншої господарської діяльності, які становлять основу інших нормативно-правових актів підзаконного характеру та нормативно-технічних документів (стандартів), що містять інструкції, методичні рекомендації, нормативи тощо з питань охорони навколишнього природного середовища [4, с. 127].

Особливе місце серед джерел екологічного права займає міжнародно-правовий акт – це окремий документ (конвенція, договір, декларація, угода, пакт, протокол, статут, спільна заява, хартія, меморандум, регламент, акт тощо), який містить правила, безумовно визнані державами, що є результатом взаємного волевиявлення та активної діяльності суб'єктів міжнародного права (держав та міжнародних організацій) і спрямований на міжнародне врегулювання суспільних відносин у сфері охорони довкілля [19, с. 317].

Належним чином ратифіковані міжнародні договори України мають переважну правову силу перед актами національного законодавства, окрім Конституції України [8, ст. 19]. Міжнародно-правовими угодами регулюються екологічні питання, що мають планетарний характер і не можуть ефективно регулюватись лише законодавством однієї чи декількох країн [5, с. 36]. Міжнародно-правові акти є важливим джерелом екологічного права України, оскільки вони є «еталоном» правотворчості у сфері довкілля на національному рівні. Прикладом такого «еталону» виступають міжнародно-правові стандарти у галузі довкілля – стандарти Міжнародної організації зі стандартизації ISO (ISO 9000 та ISO 14000), які фактично є нормативно-технічними документами.

Поняття «нормативно-технічні документи» в Україні охоплює Державні стандарти України (ДСТУ), Державні галузеві загальносоюзні стандарти (ГОСТ), Галузеві стандарти України (ГСТУ), технічні регламенти, державні класифікатори (ДК), державні будівельні норми (ДБН), міжнародні стандарти (ISO, IEC, EN), стандарти науково-технічних та інженерних товариств і спілок України (СТТУ), стандарти підприємств (СТП), технічні умови (ТУ), технічні регламенти. Більшість нормативно-технічних документів застосовують для регулювання суспільних відносин тільки на добровільних засадах, тому їх називають джерелами «м'якого права» [6, с. 22].

Щодо нормативно технічних документів, положення яких спрямовані на регулювання екологічної сфери (екологічні стандарти), як зазначає професор В. І. Андрейцев, екологічні стандарти є юридично значимими нормативно-технічними документами, що містять екологічні вимоги, правила і норми та є обов'язковими для виконання [1, с. 145].

На підтвердження даної позиції вченого ст. 32 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлено, що державні стандарти в галузі охорони навколишнього природного середовища є обов'язковими до виконання.

Ще одним аргументом щодо обов'язковості та важливості екологічних стандартів як джерел права є той факт, що ст. 16 Конституції України проголошено обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки, підтримання екологічної рівноваги, а ст. 50 – право громадян на безпечне для життя та здоров'я довкілля. На виконання цих положень у ст. 3 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлено ряд основних принципів охорони навколишнього природного середовища, на першому місці серед яких – принцип пріоритетності вимог екологічної безпеки, обов'язковості додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності [9].

Як бачимо, принцип пріоритетності вимог екологічної безпеки стоїть на одному рівні з обов'язковістю додержання екологічних стандартів. Екологічні стандарти виступають своєрідними гарантами екологічної безпеки, саме тому вони є обов'язковими до виконання, на відміну від більшості стандартів у інших сферах, які мають рекомендаційний характер. Отже, за критерієм обов'язковості приписи екологічних стандартів можна прирівняти до нормативів або навіть до законів, адже всі вони носять обов'язковий характер.

Висновки. Таким чином, екологічні стандарти є повноцінним елементом системи джерел екологічного права, де вони займають позицію десь після нормативно-правових актів та міжнародних договорів, оскільки мають нормативний характер та міжнародно-правову орієнтованість.

Список літератури:

1. Андрейцев В.І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах: навч. посіб. для юрид. фак. вузів. – К. : Вентурі, 1996. – 208 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / кер. вид. проекту П.М. Мовчан, В.В. Німчук, В.Й. Клічан. – К. : Вид-во «Дніпро», 2009. – 1332 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т.В. Ковальова. – Х. : Фоліо, 2005. – 767 с.
4. Гвоздик П. О. Джерела екологічного права України: моногр. / П.О. Гвоздик; відп. ред. Н. Р. Малишева. – К. : Алерта, 2012. – 304 с.
5. Екологічне право України : навч. посіб. / Н. Р. Кобецька. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 352 с.
6. Екологічне право України. Загальна частина: навч. посіб.; за ред. В. І. Курила / В. І. Курзова, А. І. Берлач, В. І. Курило та ін. – К. : Алерта, 2015. – 620 с.
7. Екологічне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009. – 328 с.
8. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
9. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
10. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

11. Костенко О.М. Культура і закон – у протидії злу : моногр. / О.М. Костенко. – К. : Атіка, 2008. – 352 с.
12. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: навч.-метод. посіб. (за кредитно-модульною системою) / Л.А. Луць. – К. : Атака, 2008. – 412 с.
13. Марченко М.Н. Источники права / М.Н. Марченко. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 760 с.
14. Пархоменко Н. М. Джерела права: теоретико-методологічні засади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 / М. Н. Пархоменко. – К., 2009. – 32 с.
15. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології: моногр. / Н.М. Пархоменко. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2008. – 336 с.
16. Перегудов Ф.И. Введение в системный анализ / Ф.И. Перегудов, Ф.П. Тарасенко. – М. : Высшая школа, 1989 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/система>.
17. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учеб. / О.Ф. Скакун. – Х., 2000. – С. 258.
18. Тополевський Р.Б. Системні зв'язки юридичних джерел права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Руслан Богданович Тополевський. – Х. : Національний ун-т внутрішніх справ, 2004. – 29 с.
19. Шпарик Н. Поняття та ознаки міжнародно-правового акта як джерела екологічного права України / Н. Шпарик // Вісник Львівського університету. – 2014. – Вип. 59. – С. 312–318. – (Серія «Юридична»).
20. Экологическое право Украины: Курс лекций / под ред. И. И. Каракаша. – Одесса, 2001. – 241 с.

References:

1. Andreytseva VI Environmental Law: Lectures in the schemes: Textbook. Guide for Legal. factor. universities. – K. : Venturi, 1996. – 208 p.
2. Great Dictionary of Modern Ukrainian / supervisor. kind. Project PM Movchan VV Nimchuk, V. Klichan. – K., Publisher «Dnepr», 2009. – 1332 p.
3. Great Dictionary of Ukrainian language / compilation. TV Kovalev. – Kharkov: Folio, 2005. – 767 p.
4. Carnations PA sources of environmental law Ukraine: monograph / ed. Ed. NR Malyshev. – K. : Alerts, 2012. – 304 p.
5. Environmental Law of Ukraine: Teach. guidances. / NR Kobetska. – 2nd ed., Revised. and reported. – K.: Inter Yurinkom, 2008. – 352 p.
6. Environmental Law Ukraine. Chapeau: teach. guidances. ; Ed. Kurylo VI / VI Kurzova, Al Berlach, VI chickens and others. – K: Alert, 2015. – 620 p.
7. Environmental Law of Ukraine [textbook. for students. Legal. spec. HI. teach. bookmark.] / ed. AP Hetman and M. Shulga. – X: Right, 2009. – 328 p.
8. Law of Ukraine "On international agreements of Ukraine" dated 29 June 2004. // Supreme Council of Ukraine of 10.12.2004 p., Number 50, article 540.
9. Law of Ukraine "On Environmental Protection" dated June 25, 1991 № 1264-XII // Supreme Council of Ukraine of 10.08.1991 p., Number 41, article 546.
10. The Constitution of Ukraine on June 28, 1996 // Supreme Council of Ukraine of 23.07.1996 p., Number 30, article 141.
11. OM Kostenko Culture and law - in combating evil: Monograph. – K. : Atika, 2008. – 352 p.
12. Lutz LA General Theory of State and Law: Teach method. Manual (for the credit system) / LA Luts. – K.: Attack, 2008. – 412 p.

13. Marchenko MN Sources of law / MN Marchenko. – Moscow: TK Velby, Izdatel'stvo Prospect, 2008. – 760 p.
14. Parkhomenko N. Sources of law: theoretical and methodological principles: Author. Dis. ... Dr. Legal. Sciences: 12.00.01 / M.N. Parkhomenko. - K., 2009. – 32 p.
15. Parkhomenko NM Sources of law: problems of theory and methodology: Monograph / NM Parkhomenko. – K LLC "Publishing" legal opinion "", 2008. – 336 p.
16. Peregudov FI, FP Tarasenko Introduction to systems analysis. – M. : Higher School, 1989 : [Electronic resource]. – Access: <https://uk.wikipedia.org/wiki/система>.
17. OF jumper Theory of State and Law: Textbook. – Kharkiv, 2000. – p. 258.
18. RB Topolevskyy System links Legal sources of law: Author. Dis. for obtaining Sciences. degree candidate. Legal. Sciences specials. 12.00.01 / Topolevskyy Ruslan Bogdanovich. – Kharkiv National University of Internal Affairs, 2004. – 29 p.
19. N. Shparyk concept and features international legal act as a source of environmental law Ukraine / Bulletin of Lviv University. Series Law. 2014. Issue 59. P. 312–318.
20. Law of Ukraine Экологическое: Lectures / Ed. I.I. Karakash. – Odessa, 2001. – 241 p.

СИСТЕМА ИСТОЧНИКОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ПРАВА И СТАНДАРТЫ КАК ЕЕ СОСТАВНОЙ ЭЛЕМЕНТ

Б.В. Коваленко

Аннотация. В работе исследовано понятие «система источников экологического права» с точки зрения естественно-правового понимания. В качестве основных источников экологического права автор рассматривает отечественные нормативно-правовые акты, международные договора и экологические стандарты. Анализируется влияние экологических стандартов на формирование украинского законодательства, а также аргументируется законодательно закреплённая обязанность соблюдения положений экологических стандартов в Украине.

Ключевые слова: источники права, система права, система источников экологического права, стандарты, экологические стандарты.

THE SYSTEM OF SOURCES OF ENVIRONMENTAL LAW AND STANDARDS AS ITS COMPONENT

B. Kovalenko

Abstract. The paper entitled «The system of sources of environmental law and standards as its component» deals with study of the environmental standards as part of the system of sources of environmental law in Ukraine. The author is B. Kovalenko. The article describes several definitions of

systems of sources of law and sources of ecological law. Features of systems of sources of law and sources of ecological law have been researched. Author explores as the main sources of environmental law such components: domestic regulations, international treaties and environmental standards. Special attention is paid to consideration of features of environmental standards as part of system of sources of ecological law. Such features of sources of ecological law as international legal orientation, binding implementation, normativity have been researched. The legal system is considered by the author in terms of natural law understanding. The essential point of the article is researched the influence of environmental standards on the Ukrainian legislation. Although environmental standards do not make changes to certain laws of Ukraine, but the continuous improvement of national standards and implement European Union sets the direction for the formation of general environmental legislation of Ukraine.

Key words: *sources of law, legal system, the system of sources of environmental law, standards, environmental standards.*

УДК 349.4:349.6

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

Т. М. КОНДРАТЮК, аспірантка*

**Національний університет біоресурсів і природокористування
України**

E-mail: Lawyert@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано науково-теоретичні підходи до поняття «правовий режим земель» та «правовий режим окремих категорій земель», які є складовими структурних елементів національної екологічної мережі. На їх основі надано авторське бачення поняття правового режиму земель екологічної мережі України та виділено його особливості.

Ключові слова: *землі екологічної мережі, складові екологічної мережі, правовий режим земель, особливості правового режиму.*

Актуальність. Формування екологічної мережі (далі – екомережа) є важливою справою для охорони природних комплексів та екологічних систем. Екомережа є територіальною системою, яка утворюється шляхом поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ), а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища. Згідно зі ст. 18 Закону України

*Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор В.М. Єрмоленко

© Т. М. Кондратюк, 2017